

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Knelpunten en aanbevelingen groen- gasprojecten

In opdracht van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

*>> Duurzaam, Agrarisch, Innovatief
en Internationaal Ondernemen*

Knelpunten en aanbevelingen groen- gasprojecten

Arnhem, 12 mei 2021

**K
PLUS
V**

Knelpunten en aanbevelingen groen- gasprojecten

Arnhem, 12 mei 2021

Contactpersoon: Bernedine Bos

Inhoud

1	Aanleiding en aanpak	5
2	Knelpunten	8
2.1	Knelpunten operationaliseren van de ambities	8
2.2	Knelpunten sluitende businesscase	8
2.3	Knelpunten bij versnelling en opschaling	11
3	Aanbevelingen	13
3.1	Aanbevelingen operationaliseren van de ambitie	13
3.2	Aanbevelingen voor een sluitende businesscase	14
3.2.1	Techniek	14
3.2.2	Beschikbaarheid en prijs grondstoffen	14
3.2.3	Kennis en capaciteit ondernemer	15
3.2.4	Financiële businesscase	15
3.3	Aanbevelingen voor verdere versnelling en opschaling	16
3.3.1	Lange ontwikkeltijden	16
3.3.2	Vergunningverlening	16
3.3.3	Wet- en regelgeving	16
4	Conclusie	17
4.1	Groeipotentieel groen-gasproductie	17
4.2	Belangrijkste aanbevelingen	18

Bijlagen

5	Bijlage 1 Bronnenlijst	19
8	Bijlage 2 Overzicht gesprekspartners	20
8	Onze contactgegevens	22

1 Aanleiding en aanpak

Aanleiding

Nederland heeft in 2016 het Akkoord van Parijs ondertekend. Samen met 194 andere landen heeft Nederland afgesproken de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal twee graden Celsius. De wijze waarop Nederland ervoor moet zorgen dat de CO₂-emissies in 2050 met 95% zijn gedaald ten opzichte van 1990, is vastgelegd in het klimaatakkoord.

In dit akkoord is beschreven dat in 2050 elektrificatie 50 tot 70% bijdraagt aan de totale energievoorziening en dat 30 tot 50% van de energievoorziening afkomstig zal zijn van moleculen. Gas is nodig voor toepassing in de industrie, bij zwaar transport, in de gebouwde omgeving en voor het opvangen van pieken in elektriciteitsvraag. In drie kabinetsbrieven, die in maart 2020 door minister Wiebes zijn verstuurd, benadrukt het kabinet dat de ontwikkeling van CO₂-vrije gassen essentieel is om aan de doelstellingen uit het klimaatakkoord te kunnen voldoen. In de Routekaart Groen Gas benadrukt minister Wiebes bovendien, dat groen gas een brede energiedrager is, die in verschillende sectoren wordt toegepast.

In het klimaatakkoord is door de groen-gassector de ambitie uitgesproken om 2 BCM (2 miljard kubieke meter) groen gas te produceren in 2030. Het kabinet ontwikkelt beleid om de groen-gasambitie uit het Klimaatakkoord te faciliteren.

In 2020 werd er slechts 200 miljoen kubieke meter groen gas geproduceerd. Om de klimaatakkoorddoelstelling van 2 BCM te kunnen halen, zal dit dus tien keer zoveel moeten worden.

Definitie groen gas en verschillende technologieën

Probleemstelling:

Om beter inzicht te krijgen in de kansrijkheid van groen-gasprojecten (met verschillende technologieën) en de bijdrage die groen-gasproductie potentieel kan leveren aan de doelstellingen uit het klimaatakkoord, heeft RVO aan KplusV gevraagd om onderzoek te doen naar de knelpunten die marktpartijen ervaren en mogelijke oplossingsrichtingen die zij zien om tot meer groen-gasprojecten te kunnen komen. In het bijzonder gaat het om de volgende zaken:

- Tegen welke knelpunten lopen initiatiefnemers van projecten aan op gebied van projectontwikkeling?
- Wat is de oorzaak van lange ontwikkeltijden en welke mogelijkheden zijn er om die te verkorten?
- Wie zou daarvoor wat moeten doen?
- Welke knelpunten zijn er met betrekking tot financiering van projecten?
- Welke oplossingen zijn hiervoor beschikbaar en wat ontbreekt er?
- Hoe ervaren initiatiefnemers en projectontwikkelaars het aanvragen van subsidies bij de overheid?
- Welke mogelijkheden zijn er om dit verder te optimaliseren?

KplusV is gevraagd de antwoorden op bovenstaande vragen op te halen bij betrokkenen in de markt (projectontwikkelaars, financiers, vergunningverleners, RVO etc.) en op basis daarvan met concrete aanbevelingen te komen.

Groen gas is een verzamelnaam voor hernieuwbaar gas dat voldoet aan dezelfde eisen als het aardgas dat in het gasnetwerk zit en dat wordt geproduceerd uit biograndstoffen.

Figuur 1 Groen-gasketen

Er kan groen gas worden gemaakt via vergisting of via vergassing van biograndstoffen.

Bij vergisting wordt door micro-organismen biogas geproduceerd. Als restproduct ontstaat digestaat. Vergassing is het chemische proces, waarbij biograndstoffen bij hoge temperatuur worden verwerkt. Er zijn momenteel twee vergassingstechnologieën: thermische vergassing en superkritische vergassing. Bij thermische vergassing wordt droge biomassa onder hoge temperatuur chemisch omgezet in syngas. Dit gas kan net als biogas geschikt gemaakt worden voor gebruik op het gasnet. Syngas is ook direct te gebruiken als grondstof voor de industrie.

Bij superkritische vergassing wordt voornamelijk natte biomassa onder hoge druk omgezet in een mengsel van methaan, waterstof en koolstofdioxide. Daaruit kan groen gas gemaakt worden.

Superkritische vergassing kent veel hogere rendementen dan de bestaande vergistingsmethode, waardoor er minder biograndstoffen nodig zijn. En er kan gebruik gemaakt worden van biograndstoffen met een lagere energie-inhoud, zoals grassen.

Momenteel maken alle bestaande projecten in Nederland gebruik van vergisting. Er wordt nog geen groen gas geproduceerd door vergassing, wel staan er enkele projecten gepland.

Businesscase groen-gasprojecten

Groen-gasprojecten kunnen – net als ieder ander project – van de grond komen wanneer er voor ondernemers een sluitende en rendabele businesscase is, of kan komen. Wij analyseren daarom welke knelpunten marktpartijen ervaren voor een haalbare businesscase en welke factoren de businesscase voor hen minder aantrekkelijk maken. Exploitatie van een groen-gasproject is mogelijk wanneer er:

1. gebruik wordt gemaakt van een bewezen techniek;
2. voldoende grondstoffen beschikbaar zijn;
3. een capabele ondernemer (of team) aan het roer staat;
4. zwarte cijfers gedraaid kunnen worden, bij goed ondernemerschap.

Dit zijn de belangrijkste randvoorwaarden. Voor vergistingsprojecten is bewezen dat de randvoorwaarden voor een businesscase er zeker in de afgelopen jaren zijn geweest en grotendeels ook nu nog zijn. Toch neemt het aantal nieuwe projecten nu af, komen veel projecten niet van de grond en is er sprake van lange ontwikkeltijden. Voor vergassing is er nog geen sluitende businesscase, omdat nog niet aan alle randvoorwaarden kan worden voldaan.

Aanpak

Voorliggende rapportage is opgesteld aan de hand van deskresearch, interviews en focusgroepen. Er is in de afgelopen jaren en zeker ook zeer recent, veel in kaart gebracht rondom groen gas. KplusV bouwt dankbaar voort op deze onderzoeken. De bronnen die wij voor dit onderzoek hebben geraadpleegd, zijn weergegeven in bijlage 1.

De voorliggende knelpunten en aanbevelingen zijn met name gebaseerd op inzichten uit interviews en focusgroepen. Samen met RVO hebben wij een lijst van interviewkandidaten opgesteld. Wij hebben één-op-één-gesprekken gevoerd met dertien organisaties (producenten, financiers, etc.) en de drie betrokken ministeries. Vervolgens zijn wij in drie focusgroepen ingegaan op knelpunten en aanbevelingen rondom (1) financiering, (2) vergunningverlening en (3) biograndstoffen. De gesprekspartners zijn weergegeven in bijlage 2. Wanneer wij in voorliggende hoofdstukken verwijzen naar groen-gasproducenten, vergunningverleners of financiers, wordt daarmee verwezen naar de respondenten die wij op deze domeinen gesproken hebben.

In de interviews zijn wij ingegaan op de verschillende aspecten van een transitievraagstuk, namelijk: technische, juridische, maatschappelijke, organisatorische en financiële aspecten. In de praktijk hangen deze aspecten nauw met elkaar samen. Zo heeft de levensfase van een technische ontwikkeling invloed op de nodige financiële middelen en zo heeft het maatschappelijke imago direct invloed op de juridische aspecten rondom vergunningverlening. De verschillende aspecten van transities komen terug in onderstaande analyse.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de knelpunten die door marktpartijen worden ervaren. In paragraaf 2.1 wordt ingegaan op de knelpunten bij het concretiseren van ambities. Vervolgens wordt in paragraaf 2.2 ingegaan op de knelpunten die marktpartijen ervaren om tot een sluitende businesscase te komen voor de productie van groen gas. Wanneer de businesscase aantrekkelijker is, zal dit leiden tot meer groen-gasprojecten. In paragraaf 2.3 wordt ingegaan op de knelpunten die nu nog in de weg staan, om de ontwikkeling van groen-gasprojecten verder te kunnen opschalen en te versnellen, gegeven de haalbare businesscase.

Omdat vergistingsprojecten nu al plaatsvinden, zijn veel knelpunten in de interviews besproken in het kader van vergisting. Voor veel van deze knelpunten geldt echter dat dit ook kan gelden voor vergassing, wanneer deze technologie ook op grotere schaal wordt toegepast. Waar knelpunten specifiek voor vergisting of vergassing gelden, is dit aangegeven in de tekst.

In hoofdstuk 3 geven wij de aanbevelingen, zoals geformuleerd door de verschillende stakeholders, om tot meer groen-gasprojecten te kunnen komen.

In hoofdstuk 4, tot slot, brengen we alles samen in een concluderend hoofdstuk, waarin de belangrijkste aanbevelingen verder zijn uitgewerkt.

2 Knelpunten

2.1 Knelpunten operationaliseren van de ambities

Vrijwel alle respondenten met een positie in de keten van groen gas, van financier tot producent, geven aan dat concretisering van de stip op de horizon nodig is om de markt in beweging te brengen. Eén van de producenten stelde hardop de vraag: "Wil de overheid nog wel inzetten op energieproductie uit biograndstoffen?" Dit in het licht van het maatschappelijk draagvlak rondom de productie van groen gas uit biograndstoffen en het gemis aan langetermijnzekerheid op (subsidie)regelingen vanuit de overheid. Ook financiers zijn het erover eens dat langetermijnzekerheid nodig is, om de risico's te beperken en investeren in groen-gasprojecten te verkiezen boven alternatieven.

- In de Routekaart Groen Gas zijn de ambities voor groen gas duidelijk in kaart gebracht. De ontwikkeling van groen-gasprojecten wordt aan de markt overgelaten (bottom-up), waarbij de overheid wel in algemene zin ondersteunt, met bij voorbeeld de SDE++-regeling en innovatiesubsidies. In de ogen van vrijwel alle geïnterviewden is er desondanks sprake van **ontbrekend ondersteunend beleid** (zoals een nationaal kader, in lijn met beleid in andere EU-lidstaten en inbedding in regionaal energie-beleid via RES-en) en **ontbrekende doelstellingen in het kader van de toepassing** (gebouwde omgeving, industrie, transport) van groen gas binnen de transitie naar klimaatneutraal.
- Vrijwel alle respondenten spreken over **weinig maatschappelijk draagvlak** en een **slecht imago** van groen gas, zowel bij omwonenden van productielocaties betreffende de productie zelf, maar ook breder betreffende de opwekking en toepassing van groen gas in Nederland.

De biomassadiscussie speelt hierbij een grote rol. Biomassa is een containerbegrip, waar bijvoorbeeld bomen en hout onder vallen maar ook agrarisch afval en bermgras. Specialisten kunnen dit begrip nuanceren en uit elkaar trekken, maar publieke instanties en (provinciale) bestuurders hebben niet altijd deze kennis, waardoor ze een incompleet beeld hebben over het gebruik van biomassa voor groen gas.

- In Nederland is er maar een beperkte hoeveelheid biograndstoffen beschikbaar voor de toepassing in groen-gasprojecten. Dit is een probleem voor zowel vergisting als vergassing.
- Voor vergassing is droge biomassa met hogere energiedichtheid nodig. Daarmee lijkt Nederland voor het op grote (industriële) schaal vergassen van biograndstoffen afhankelijk van importstromen uit het buitenland waar die droge biomassa ruimer voorhanden is. Er is in Nederland onder het grote publiek echter weinig sympathie voor het grootschalig **importeren van biograndstoffen** voor de opwekking van energie.

2.2 Knelpunten sluitende businesscase

De belangrijkste randvoorwaarden voor een sluitende businesscase voor groen-gasprojecten zijn: het gebruik van een bewezen techniek, beschikbaarheid van grondstoffen, voldoende kennis en capaciteiten van de ondernemer en een positief financieel model.

Techniek

- Verschillende respondenten zijn het erover eens dat **vergassing** in theorie grote potentie biedt, hiermee kan immers een groot volume worden geproduceerd. Maar de technologie bevindt zich nog in een relatief **vroeg stadium**. Er zijn nog diverse technologische uitdagingen, die tijd in beslag zullen nemen, alvorens de technologie echt volwassen is. Producenten worstelen bij voorbeeld bij superkritisch vergassen met verstoppingen in het proces en met onvoldoende efficiënte warmteoverdracht. In de komende jaren is er naar verwachting nog geen rendabele businesscase mogelijk.
- De techniek van **vergisting** is zodanig ver ontwikkeld, dat dit in principe **geen belemmering** zou hoeven te vormen voor een sluitende businesscase. Wel geven producenten aan dat niet altijd de nieuwste vergistingstechnologie wordt gebruikt op bestaande productielocaties, waardoor er soms bijvoorbeeld meer stank-overlast is dan nodig, of dat er een lager rendement wordt gehaald dan mogelijk.

Beschikbaarheid en prijs grondstoffen

Vrijwel alle respondenten geven aan dat de beschikbaarheid en prijs van grondstoffen één van de bepalende factoren is voor de mogelijkheid om op grote schaal groen gas te produceren.

Dit geldt zowel voor vergisting- als voor vergassingsprojecten.

Door overheidsmaatregelen (bijv. stikstof, melkquota) en doordat in een circulaire economie biograndstoffen zo hoog mogelijk in de waardeketen (cascadering) moeten worden ingezet, prevaleert vaak een andere toepassing van biograndstoffen boven het gebruik voor groen gas. Tevens wordt een deel van de grondstoffen geëxporteerd¹.

- In tegenstelling tot wind- en zonprojecten zijn groen-gasprojecten afhankelijk van de **aanvoer van grondstoffen**; een concurrerende markt. Grondstoffenleveranciers en producenten zien een stijging in prijzen en verwachten dat de prijzen de komende jaren alleen nog maar zullen toenemen. De groen-gasproducenten geven aan dat de kosten voor de inkoop van biograndstoffen momenteel gemiddeld 70% van de totale kostprijs bedragen. Projectontwikkelaars van groen-gasprojecten geven aan dat dit een risico is voor de haalbaarheid van hun businesscase.
- Verschillende groen-gasproducenten geven aan dat leveranciers van biograndstoffen vaak geen **langetermijncontracten** willen of kunnen afsluiten, aangezien de kans bestaat dat de prijzen in de toekomst flink hoger zullen liggen of dat de beschikbaarheid beperkt is. De producenten geven aan dat sommige banken wel om langetermijncontracten vragen, om hun risico's te minimaliseren. Doordat producenten deze contracten niet aan kunnen gaan, kunnen zij niet bij de betreffende banken terecht en blijft het speelveld van financiers zeer beperkt.
- Er is nog veel ruis rondom het werken met een Bijlage-AA-lijst. Alle gesproken grondstoffenleveranciers gaven aan dat zij het aantal producten en reststromen (biograndstoffen) op **Bijlage-AA-lijst te beperkt** vinden. Zij gaven aan dat veel producten of reststromen niet op de lijst staan, waardoor deze momenteel verloren gaan of geëxporteerd worden naar het buitenland (wat ook weer leidt tot meer transportbewegingen). Ook gaven ze aan dat het toevoegen van nieuwe biograndstoffen aan de lijst, traag verloopt en jaren kan duren.
- Verschillende respondenten geven aan dat er maatschappelijk debat is over de (on)wenselijkheid van de **import van biograndstoffen**. Dit geeft onzekerheid met betrekking tot een van de randvoorwaarden voor een businesscase.

¹ Bron: *Materiaalstromen en grondstof afhankelijkheid van de Nederlandse economie*

- Specifiek voor (co-)mestvergisters geldt dat zij rekening dienen te houden met regelgeving rondom het gebruik van grondstoffen in de vergister. Volgens de meststoffenwet moet minimaal 50% dierlijke mest worden gebruikt om voor erkenning als grondstof voor de vergister in aanmerking te komen. De groen-gasopbrengst van andere grondstoffen ligt vaak hoger dan voor mest, maar die andere grondstoffen zijn ook weer schaarser en duurder. Dit betekent dat het voor vergisters soms een uitdaging is om tot een optimale **samenstelling van grondstoffen** te komen, zonder dat zij daarbij dure producten moeten inkopen. Dit drukt op de businesscase.
- Er zijn biograndstoffen beschikbaar, die vooralsnog niet of nog niet volledig gebruikt worden voor groen-gasproductie. Dit is bij voorbeeld het geval met zuiveringslib.
- Tot slot is natuurlijk ook een belangrijk risico voor een groen-gasproject de concurrentie om schaarse grondstoffen tussen producenten van groen gas zelf. En hoe meer groen-gasproductie plaatsvindt, hoe meer concurrentie op beschikbare grondstoffen.

Kennis en capaciteit ondernemer

Eén van de belangrijkste voorwaarden voor een succesvol groen-gasproject, is dat deze wordt uitgevoerd door één of meer capabele ondernemers, met voldoende vaardigheden om het **complexe proces** van de productie van groen gas te kunnen **managen**. De ondernemers die wij in deze knelpuntenanalyse hebben gesproken, zijn dat. Tegelijkertijd zijn veel initiatieven gestrand. Financiers geven aan dat de vaardigheden van ondernemers een belangrijke voorwaarde zijn van het doen slagen van een project. Doordat financiers nu pas relatief laat in het ontwikkelproces in beeld komen, is er soms al veel tijd verloren gegaan in niet-kansrijke projecten. Ook vergunning-verleners geven aan dat bij de vergunningverlening van dit soort projecten in algemene zin sprake is van terughoudendheid.

Bovendien beschrijven zij dat de controle over het operationele management van de groen-gasinstallatie – bijvoorbeeld om stankoverlast te kunnen voorkomen – grote invloed heeft op het doen slagen van het project.

Financiële businesscase

De haalbaarheid van de businesscase draait uiteindelijk – zeker wanneer de stap van opstarten naar opschaling gemaakt moet worden - om de mogelijkheid om (op termijn) positieve bedrijfsresultaten te kunnen behalen. Hierboven is al toegelicht dat de beschikbaarheid en de prijs van grondstoffen van grote invloed is op de haalbaarheid van de businesscase. Groen-gasproducenten geven aan dat de financiële businesscase op dit moment nog niet aantrekkelijk is, zonder (SDE+-)subsidie. Ook financiers geven aan dat zij alleen in groen-gasprojecten investeren, wanneer de SDE +-subsidie is toegekend.

- Veel groen-gasproducenten die wij gesproken hebben, zijn al langere tijd werkzaam in de sector. Zij beschrijven dat de businesscase nu minder aantrekkelijk is dan tien jaar geleden: doordat de **SDE++-subsidie niet meebeweegt met prijsfluctuaties**, is het lastiger om de businesscase rond te krijgen, bij de huidige snellere stijging van de prijzen van de grondstoffen. Dit aanpassen zou echter nu ook weer kunnen leiden tot bevoordelen van nieuwe ondernemers, terwijl een helder 'level playing field' gewenst is.
- Specifiek voor vergassingsprojecten geldt dat de stap door de 'valley of death' nog nodig is: van een 'pilot op lab-schaal' naar een 'demo-installatie' en vervolgens naar een 'full scale plant'. Door investeringen kan de ontwikkeltijd om door deze valley of death heen te komen, worden ingekort. De investeringen hiervoor zijn kapitaalintensief en er zijn grote technologische en financiële risico's.

- Dergelijke projecten zijn in hoge mate afhankelijk van overheids-interventies, of anders gezegd financiële overheidsbijdragen. Het Nederlandse overheidssubsidie-instrumentarium past niet goed op dergelijke **kapitaalintensieve** en ook **risicovolle projecten**. Het opschalen van een chemisch proces naar industriële schaal vergt een proeffabriek met een Capex van tientallen miljoenen. Een installatie van een dergelijke omvang is echter nog te klein om financieel rendabel te kunnen zijn. Initiatiefnemers van dergelijke installaties kunnen niet anders dan in een dergelijk project naast Capex-subsidies ook Opex-subsidies als SDE+++ aan te boren. De noodzaak tot het produceren van groen gas in een dergelijke installatie (vanwege de SDE++), kan haaks staan op het functioneel onderzoek dat nodig is om de technologie een stap verder te brengen.
- **Herbruikbare Brandstof Eenheden (HBE's)** zijn groencertificaten die gebruikt worden in de transportsector. Een HBE-certificaat kan worden gebruikt voor groen gas. Producenten geven aan dat knelpunt hierbij is dat er grote volatiliteit is in de waarde van deze certificaten. Op basis hiervan kan – in tegenstelling tot de SDE+++ - lastig een businesscase voor een nieuw groen-gasproject worden gebaseerd.

2.3 Knelpunten bij versnelling en opschaling

Verschillende knelpunten die naar voren kwamen in de analyse, hebben niet direct invloed op de businesscase van de ondernemer, maar wel op de aantrekkelijkheid van groen-gasprojecten en de mogelijkheden voor opschaling. Dit betreft de lange ontwikkeltijden, uitdagingen rondom vergunningverlening en beperkende wet- en regelgeving.

Lange ontwikkeltijden

Het ontwikkelen van een groen-gasproject is een complex proces. Doordat in het verleden veel projecten zijn gestrand, is er sprake van terughoudendheid en risicomijding bij verschillende partijen in de keten. Mede hierdoor vinden **verschillende stappen in de keten nu achtereenvolgend** plaats, in plaats van parallel aan elkaar. Dit resulteert in lange ontwikkeltijden. Dit proces wordt beschreven in het Panorama Groen Gas, dat in maart 2021 is opgeleverd door The New Energy Coalition. Eén van de stappen die veel tijd in beslag neemt, is de vergunningverlening, zoals onderstaand wordt toegelicht.

Ook de **aansluiting op het net** kan een knelpunt vormen. Wanneer een projectontwikkelaar groen gas wil invoeden op het gasnet, dient hij al in de oriëntatiefase contact op te nemen met de netbeheerder, om beschikbaarheid op het net te achterhalen. Projectontwikkelaars geven als knelpunt aan dat de lange doorlooptijd van de oriëntatie tot de daadwerkelijke invoeding op het net, maakt dat het lastig is dit goed af te stemmen en in te plannen. De definitieve aanvraag bij de netbeheerder kan pas worden ingediend wanneer de businesscase rond is.

Vergunningverlening

Vergunningverlening wordt door vrijwel alle respondenten als knelpunt genoemd, doordat dit proces in sommige gevallen erg lang kan duren. De doorlooptijden voor de vergunningaanvraag variëren van maanden tot jaren. Vier van de zeven gesproken producenten gaven aan dat de vergunningverlening te lang duurde. Een producent meldde dat de SDE++ al was verlopen, tegen de tijd dat hij zijn vergunning ontving.

Vergunningverlening is één van de eerste stappen in het ontwikkelproces. Pas wanneer de vergunning rond is, kan de SDE++-subsidie worden aangevraagd.

- Hoewel de overheid informatie deelt via Infomil, blijft het volgens de vergunningverleners een complex proces, waarvoor veel afstemming tussen diverse stakeholders cruciaal is. Vergunningverleners geven aan dat er in het **interne proces** nog winst te behalen is. Er is vaak onvoldoende afstemming tussen gemeenten en Omgevingsdiensten, waardoor kennis over milieu en groen-gasprojecten niet optimaal gedeeld wordt.
- De ervaring van respondenten leert dat het succes van een groen-gasproject staat of valt met het draagvlak bij omwonenden. Wanneer zij onvoldoende betrokken worden, kunnen zij het vergunningverleningsproces sterk bemoeilijken of de initiatieven zelfs stilleggen. Vergunningverleners geven aan dat het grootste knelpunt bij vergunningverlening de (mogelijke) **stank- en/of transportoverlast** is. Ook vrijwel alle groen-gasproducenten noemen de zorgen bij bewoners hierover, als belangrijk knelpunt.
 - Metingen tonen aan dat er bij veel installaties (nog steeds) sprake is van stankoverlast. Ook bij nieuwe aanvragen voor groen-gasproductie maken bewoners zich vaak zorgen over de mogelijke stankoverlast.
 - Groen-gasproducenten moeten de locatie voor hun installatie bewust afwegen. Voor sommige ondernemers betekent dit dat zij zelf ver reizen om naar een geschikte locatie in het buitengebied te kunnen gaan. Verschillende producenten geven aan dat zij veel moeite doen voor het vinden van een geschikte locatie.
- In de praktijk is de **inpassing binnen het bestemmingsplan** vaak een knelpunt, in sommige gevallen ook wanneer men eigen beschikbare biograndstoffen gebruikt.

Afhankelijk van de mate waarin het initiatief binnen het bestemmingsplan van de gemeente past, zal een traject voor bestemmingsplanwijziging of Omgevingsvergunning gestart worden.

Wet- en regelgeving

- Een van de vergassers geeft aan dat de feedstock voor productie van groen gas door vergassing **maximaal 5% niet-biogene grondstof** mag bevatten. Het zou hierbij gaan om bijvoorbeeld vervuilde feedstock, waar verpakkingsmateriaal en dergelijke bij zit. Deze vergasser geeft aan dat een versoepeling van de regelgeving meer mogelijkheden biedt voor gasproductie, omdat de techniek van vergassing ook met niet-biogene grondstoffen toegepast kan worden, zoals bij plastics. Hierbij wordt dan alleen geen groen gas geproduceerd.
- Bij superkritische vergassing wordt alle organische stof omgezet, waardoor er geen digestaat ontstaat die (wellicht) een bijdrage kan leveren aan het in standhouden van de bodemkwaliteit van land(bouw). Vergassing matcht hierdoor niet met het streven naar meer kringlooplandbouw.
- De huidige wetgeving kent strenge eisen met betrekking tot gebruik van digestaat als mest. Door de hoge eisen die aan digestaat worden gesteld, wordt ook de toepassing van bio-grondstoffen beperkt. Zo mogen verschillende grondstoffenstromen – zoals reststromen uit de horeca - niet vergist worden omdat ze niet op de bijlage AA staan en het digestaat dan niet meer geschikt is. Eén van de grondstofleveranciers licht de ongelijkheid tussen Nederland en het buitenland toe: het komt voor dat bepaalde grondstoffen uit omliggende landen worden gehaald, vervolgens in Nederland worden toegepast voor de productie van groen gas, waarna het digestaat weer naar het buitenland wordt gebracht.

3 Aanbevelingen

Om de knelpunten uit hoofdstuk 3 te kunnen doorbreken, doen de respondenten onderstaande aanbevelingen. De aanbevelingen zijn erop gericht om enerzijds het potentieel van vergisting beter te benutten en te optimaliseren en anderzijds in te zetten op nieuwe technieken, zoals vergassing. Veel aanbevelingen zijn in de interviews genoemd als mogelijke oplossingsrichtingen. Veel van die aanbevelingen hebben betrekking op de rol van de overheid. Dit gebeurt snel en makkelijk als marktpartijen bevraagd worden. Om deze oplossingsrichtingen te concretiseren tot haalbare aanbevelingen, maar ook om de aanbevelingen ten aanzien van de overheid enigszins in balans te brengen met aanbevelingen voor andere stakeholders, heeft KplusV deze vanuit eigen inzichten en ervaringen, waar nodig, aangescherpt en aanpassingen gedaan.

3.1 Aanbevelingen operationaliseren van de ambitie

"De transitie heeft meer implementatiekracht nodig. Het energie-akkoord was erg hoog over. In het klimaatakkoord wordt er al meer inzicht gegeven in wat nodig is om doelstellingen te behalen. Het kan zelfs goedkoper, als je zorgt dat er een kader is waarin men vertrouwen heeft" – [Expert](#)

- Marktpartijen hebben behoefte aan concrete kaders en lange termijn zekerheid. De Rijksoverheid zou daarom meer top-down moeten sturen op het behalen van de door de sector geformuleerde 2 BCM-ambitie in het Klimaatakkoord.

De Rijksoverheid zou die ambitie moeten operationaliseren naar doelen voor zowel de wijze van opwek, de toepassing van groen gas als de rol die de overheid daarbij inneemt. De 2 BCM-ambitie is te abstract. De transitie naar aardgas in de jaren 60 was een (top down) overheidsaangelegenheid, de transitie naar duurzame energie is veel meer in handen van marktpartijen (bottom-up), waarbij de overheid verschillende ondersteunende instrumenten inzet. Marktpartijen hebben echter wel behoefte aan concrete kaders. Zowel producenten als financiers hebben behoefte aan inzicht in de wijze waarop afname wordt voorzien: gaan er bijvoorbeeld straks twee miljoen huizen over op groen gas, of zijn er kansen door veranderende wetgeving in de mobiliteitsbranche? Ook wordt verwezen naar goede voorbeelden in andere landen: bijvoorbeeld in Frankrijk is de prijs voor aardgas voor langere termijn vastgelegd. Doordat marktpartijen weten waar zij aan toe zijn, beweegt de markt daar volgens verschillende producenten gemakkelijker in de gewenste richting.

- Waterschappen kunnen meer **regie** pakken om de productie van groen gas uit rioolwaterzuiveringsinstallaties en afvalwaterzuiveringsinstallaties op te schalen. Ook de Unie van Waterschappen kan hierin een rol pakken. Op dit moment wordt 75 procent van het zuiveringsslib vergist². Tegelijk zouden de waterschappen meer biogas naar groen gas kunnen omzetten en kunnen zij mogelijk meer externe stromen vergisten. Door meer regie kan dus mogelijk meer groen gas geproduceerd gaan worden.

² Unie van Waterschappen, maart 2021

- Ook op andere plekken waar **grote grondstofstromen** bij elkaar komen, zoals snoeihout of mest, kunnen lokale overheden meer **regie** pakken. Dit geldt alleen wanneer de markt dit niet oppakt.
- De Rijksoverheid zou **consistent en langjarig beleid** moeten ontwikkelen over de mogelijkheden voor de **import van biograndstoffen**. Door heldere beleidskaders wordt voorkomen dat de maatschappelijke discussie steeds over het kappen van bomen gaat, in plaats van over andere grondstoffen. Het nieuwe Duurzaamheidskader biograndstoffen kan hierin een goede eerste stap zijn, omdat het meer helderheid geeft over wat maatschappelijk verantwoord en wat niet maatschappelijk verantwoord is.
- Hoewel de Rijksoverheid het grondstoffenbeleid binnen de EU in principe afstemt in het kader van RED II, ervaren ondernemers verschillen in beleid per EU-land. Verdere samenwerking en afstemming van beleid binnen EU is aan te raden, zodat een duidelijk level playing field ontstaat voor groen-gasproductie.

3.2 Aanbevelingen voor een sluitende businesscase

3.2.1 Techniek

"Het gaat erom hoe je doorbraak kan krijgen. De overheid versnipperd het geld vaak over veel kleinere initiatieven. Er zal gericht moeten worden op een aantal projecten met hoge potentie." - [Vergister](#)

- Vrijwel alle bestaande projecten in Nederland maken gebruik van vergisting, dit is inmiddels een reeds bewezen techniek, maar de techniek kan nog steeds **doorontwikkeld** worden en bijvoorbeeld nog **efficiënter** gebruik maken van grondstoffen of het **proces technisch optimaliseren** om stankoverlast te voorkomen.

- De vergassingstechniek kan verder doorontwikkeld worden en heeft potentie om substantieel bij te dragen aan de groen-gasdoelstellingen. Verdere ondersteuning (in verband met Valley of Death) is hiervoor essentieel.

3.2.2 Beschikbaarheid en prijs grondstoffen

"De eerste stap naar een oplossing is dat brancheverenigingen in gesprek gaan met de NVWA om de bijlage AA-lijst door te lopen: zij kunnen zelf aandragen wat beschikbaar is." - [Grondstofleverancier](#)

- De **bijlage AA-lijst voor grondstoffen zou uitgebreid moeten worden**. Enkele van de ervaren groen-gasproducenten die wij hebben gesproken zouden hierover graag in gesprek gaan met de Rijksoverheid en uitvoerende organisaties als de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA). Met de inbreng van hun ervaringen zou de doorlooptijd om producten aan de lijst toe te voegen, kunnen worden verkort.
- Het kennisniveau van alle stakeholders moet omhoog, dus hiervoor ligt een verantwoordelijkheid bij overheden, onderwijsinstellingen, brancheorganisaties en in de sector zelf. De Rijksoverheid zou vanuit het Duurzaamheidskader Biograndstoffen meer helderheid kunnen geven over wat wel en niet mag en in kunnen zetten op **kennis(deling)** over groen-gasprojecten. Hierin dient aandacht te zijn voor het **imago** van de projecten en spelers in de sector.
- Zowel voor vergisting als voor vergassing zouden nieuwe biomassastromen ontwikkeld kunnen worden, zoals zeewieren, waaruit hoogwaardige producten kunnen worden gemaakt en waarbij de reststroom geschikt is te maken voor energieproductie of bermgras waarbij de lignocellulose via gerichte behandeling geschikt kan worden gemaakt voor vergisting of vergassing³.

³ innovatieagenda groen gas, TKI Nieuw gas, 2020

3.2.3 Kennis en capaciteit ondernemer

- Groen-gasproducenten zouden meer deskundig advies moeten inschakelen bij hun **business development**. RVO of een brancheorganisatie kunnen faciliterend zijn bij het vinden van dergelijke expertise.
 - Voor ondernemers met een vergistingsinstallatie geldt dat ondersteuning nodig is om naar implementatie te komen, waarin nog veel meer van bestaande (succesvolle) installaties geleerd kan worden, bijvoorbeeld rondom de exploitatie en het optimale gebruik van de technologie. Door betere exploitatie kan meer opschaling plaatsvinden.
 - Voor ondernemers van vergassingsinstallaties geldt dat zij ondersteuning kunnen gebruiken om stappen te zetten, passend bij hun huidige TRL-level, om uiteindelijk ook tot implementatie te komen.
- Initiatiefnemers moeten in een vroeg stadium communiceren met omwonenden, om de eventuele zorgen in een vroeg stadium weg te kunnen nemen. Gemeenten zouden initiatiefnemers daarbij kunnen **faciliteren** in hun communicatie richting omwonenden. Om de onafhankelijkheid als gemeente te kunnen waarborgen zouden gemeenten hiervoor een onafhankelijk procesregisseur aan kunnen stellen. Dit kan wellicht in de persoon van een onafhankelijk voorzitter van de Omgevingstafel.
- Initiatiefnemers moeten maximaal proberen te leren van andere projecten. Dit kan onder andere worden opgepakt door de sector zelf. Via het recent gepubliceerde 'Panorama' is een goed begin gemaakt.

3.2.4 Financiële businesscase

"SDE++ kent nu geen schotten tussen wind, zon, groen gas. Groen gas rankt nu vaak relatief slecht. Je zou een berekening voor systeemkosten kunnen maken: wat moet geïnvesteerd worden voor per soort energie." – Expert

- Het aanbrengen van een schot binnen de SDE++ of soortgelijke **subsidieregeling**, speciaal gericht op groen-gasprojecten, zou wellicht het risico van prijsfluctuatie in feedstock (beter) kunnen afdekken. De consequenties van een subsidieregeling gekoppeld aan feedstock prijzen zouden nader kunnen worden verkend.
- Producenten die werken aan vergassingsprojecten geven aan dat de Rijksoverheid ook een SDE ++-regeling speciaal voor waterstof zou kunnen opzetten: alle vergassers maken een syngas – en ontwikkelen ook waterstof. Een regeling speciaal voor waterstof zou ervoor kunnen zorgen dat producenten makkelijker zouden kunnen switchen tussen regelingen. Ook hiervoor geldt dat de eventuele consequenties om een nadere verkenning vragen.
- RVO zou mogelijkheden om in combinatie met bijvoorbeeld InvestNL financiering op maat aan te bieden, specifiek voor het ontwikkelen en realiseren van vergassingsinstallaties, nader kunnen verkennen.
- Initiatiefnemers dienen financiers in een vroeg stadium te betrekken, om de haalbaarheid van een project vroegtijdig te toetsen en bij te sturen zodat het financierbaar wordt.
- Partijen als FrieslandCampina, maar ook de Nederlandse Waterschapsbank doen al grote investeringen in groen-gasprojecten. Dit zou verder opgeschaald en door meerdere partijen opgepakt kunnen worden.

3.3 Aanbevelingen voor verdere versnelling en opschaling

'Zonder goede reden zitten de stappen in het ontwikkelproces [vergunningverlening, financiering etc.] in een iteratief proces achter elkaar. Dit is de grootste bottleneck en dit plaatje moet worden 'opgeschoond' – Expert

3.3.1 Lange ontwikkeltijden

- Gemeenten kunnen in hun **Omgevingsplannen** uitspraken doen over de inpassing van groen-gasprojecten in de fysieke leefomgeving. Hierbij kan gedacht worden aan een maximale grootte en transport-range van vergistingsinstallaties die op agrarisch grondgebied gebouwd mogen worden en richtlijnen voor het plaatsen van industriële installaties op industrieterreinen. Het plaatsen van de installaties op een industrieterrein zorgt er vaak voor dat het initiatief binnen het bestaande **bestemmingsplan** past, wat de doorlooptijd van een vergunningaanvraag sterk verkort. Het is van belang dat gemeenten hierbij afstemmen met Omgevingsdiensten.
- Initiatiefnemers kunnen het beste in een vroege fase afspraken maken over invoeding op het net en deze afspraken middels intentieovereenkomsten vastleggen.
- Financiers zouden hun betrokkenheid in de vroege fase van een project kunnen vergroten. Daarmee hebben zij een meer sturende rol, en kunnen zij hun kennis over groen-gasprojecten inzetten om de haalbaarheid van een nieuw project te toetsen. Daarmee wordt voorkomen dat niet haalbare projecten na lange ontwikkeltijden toch stranden (en bijdragen aan het imago van risicovolle projecten) en kan de ontwikkelfase voor haalbare trajecten versneld worden.

3.3.2 Vergunningverlening

"Het vergunningsverleningsproces kan versneld kan worden door aan voorkant een betere aanvraag te hebben en duidelijker af te stemmen: wie gaat er over en wie kan de vergunning verlenen. Dat gaat beide kanten op: de aanvrager en de verlener." - Vergunningverlener

- Omgevingsdiensten en gemeenten kunnen de vergunningsverleningsprocedure versnellen en vergemakkelijken door elkaar en de initiatiefnemer meer structureel op te zoeken en onderling kennis te delen. Dit gebeurt nu nog lang niet overal.

3.3.3 Wet- en regelgeving

- De Rijksoverheid zou wetgeving op digestaat aan kunnen passen. Wanneer toepassing van digestaat wordt vergemakkelijkt, kan dit juist kansen bieden om het methaanprobleem op te lossen en bij te dragen aan de circulaire economie.
- De Rijksoverheid zou volgens de producenten op de lange termijn in moeten zetten op de bijmengverplichting, om marktwerking te stimuleren. De overheid geeft echter aan dat een bijmengverplichting voor innovatieve technologieën problematisch kan zijn. Een mogelijke volgende stap is om de dialoog aan te gaan met de sector en samen passende oplossingen verder te verkennen.

4 Conclusie

4.1 Groeipotentieel groen-gasproductie vergisting

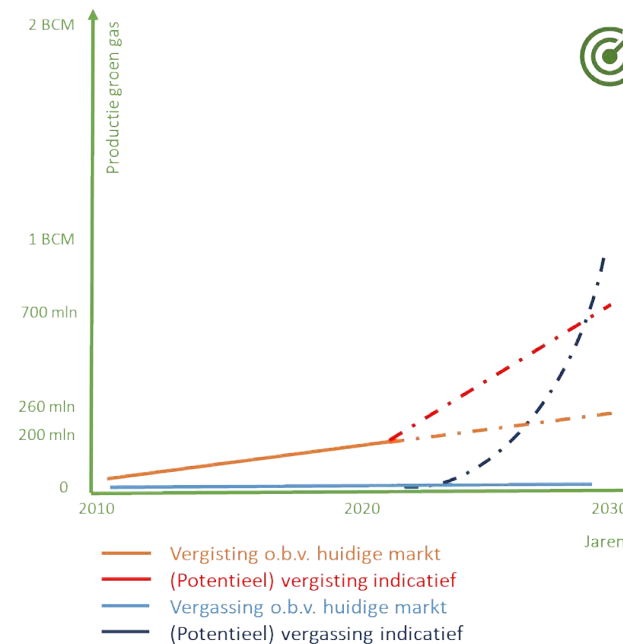
In interviews is door marktpartijen benoemd dat op basis van de huidige markt wordt verwacht dat de groen-gasproductie met 30% kan stijgen, tot 2030. Dit betekent een potentieel van ca. 260 mln m³ groen gas in 2030, ten opzichte van de huidige productie van 200 mln. Deze schatting van 30% is gebaseerd op de beperkingen rondom de beschikbaarheid van biograndstoffen. Met name de overheidspartijen hebben het vertrouwen uitgesproken dat dit potentieel met extra investeringen en het wegnemen van huidige knelpunten bij vergisting (zoals de beschikbaarheid van grondstoffen) naar verwachting verder zou kunnen groeien, daarbij is in gesprekken een globale schatting van 700 mln m³ groen gas via vergisting in 2030 genoemd.

Vergassing

Marktpartijen verwachten dat de techniek van vergassing nog geen (grote) invloed zal hebben op de doelstellingen van 2030. Zij verwachten dat groengasproductie op basis van vergassing nog zo'n vijf tot tien jaar zal duren, waardoor de techniek van vergassing pas na 2030 een substantiële bijdrage kan leveren aan doelstellingen voor groengasproductie. De vraag is of door extra investeringen en wegnemen van knelpunten met betrekking tot vergassing wel voldoende groen gas geproduceerd kan worden, om de 2 BCM-ambitie van het Klimaatakkoord te kunnen halen.

Bovenstaande laat zien dat de huidige markt de 2 BCM-ambitie niet kan realiseren. Er is dus actie nodig om de knelpunten te verminderen.

Voor alle partijen in en rond de keten van groen-gasprojecten, van rijksoverheid tot financiers en van groen-gasproducenten tot vergunningverleners, is een rol weggelegd in het behalen van de klimaatakkoord-ambitie van 2 BCM groen gas in 2030. De ambitie is uitdagend en met alleen de huidige technieken en huidige beschikbare grondstoffen, komen we er niet.

Figuur 2: groeipotentieel groen-gasproductie

4.2 Belangrijkste aanbevelingen

1. Ontwikkel een beleidskader voor het behalen van de klimaatdoelstelling voor groen gas.

KplusV adviseert de betrokken ministeries (EZK, LNW en I&W) op basis van de inzichten uit de markt om prioriteit te geven aan het concretiseren van het kader voor opwek en toepassing van groen gas in Nederland. In dat kader zou moeten worden opgenomen:

- welke doelstelling de rijksoverheid hanteert, wat betreft opwek van groen gas. (Bijvoorbeeld: De overheid onderschrijft het streven om te gaan voor 2 BCM opwek van groen gas in 2030);
- welke technieken op ingezet gaat worden. (Bijvoorbeeld: de overheid zet zich in om vergassing in 2025 op grote schaal toe te kunnen passen, en richt daar haar financieel instrumentarium voor langere termijn op in);
- wie daarin welke rol op zich neemt (Bijvoorbeeld: de overheid neemt hierin een stimulerende rol);
- hoe de toepassing van groen gas in het nieuwe systeem wordt voorzien. (Bijvoorbeeld: twee miljoen huizen moeten straks via groen gas verwarmd worden).

2. Breid versneld de bijlage AA uit met geschikte biograndstoffen, in lijn met het Duurzaamheidskader biograndstoffen.

Dit neemt onzekerheid met betrekking tot de beschikbaarheid van biograndstoffen weg, helpt marktpartijen in de juiste richting te bewegen en draagt bij aan het imago van groen-gasproductie uit biograndstoffen. Een belangrijke eerste stap om dit te bereiken is een gesprek hierover tussen de overheid en de verantwoordelijke instanties enerzijds en de sector, vertegenwoordigd door brancheorganisaties, anderzijds.

3. Verken de mogelijkheden om het financiële instrumentarium beter aan te laten sluiten op de aard van groen-gasprojecten.

Dit betreft:

- de mogelijkheden om minder afhankelijk te worden van grondstofprijzen, omdat dit risico nu één van de grootste belemmeringen vormt;
- de mogelijkheden om voor langere tijd het instrumentarium vast te leggen, om risico's en ongelijkheid in het speelveld te verkleinen;
- specifiek voor vergassing en eventuele andere nieuwe technieken: de mogelijkheden om deze techniek(en) door de 'valley of death' heen te helpen.

KplusV adviseert daarnaast ook marktpartijen om zich in te zetten voor meer groen-gasproductie. **De belangrijkste aanbevelingen voor marktpartijen** zijn:

1. Bijdragen aan het positieve imago van groen gas, door te communiceren over goede voorbeelden en door bij nieuwe initiatieven in een vroeg stadium in gesprek te gaan met omwonenden.
2. Kennis delen over optimale technologie, over het optimaal exploiteren van een groengasinstallatie, en over het proces om tot een sluitende business case te komen Een goede aanzet hiervoor is het door de sector opgestelde Panorama.
3. Ook financiers hebben een belangrijke rol. Het speelveld is nog klein, maar de financiers die nu al een rol spelen, hebben veel kennis en ervaring. Deze kennis kunnen zij gebruiken om in een vroeg stadium de haalbaarheid van initiatieven te toetsen en hierop bij te sturen. Ook voor grotere marktpartijen liggen er nog veel mogelijkheden om in te zetten op de productie van groen gas.

Laten we niet 'van het gas af' gaan, maar gasgeven!

Bijlage 1 Bronnenlijst

Naam	Auteur(s)	Datum
Kamerbrief EZK, Routekaart Groen gas	Minister Wiebes, EZK	Maart 2020
Innovatie agenda Groen Gas	TKI Nieuw Gas	November 2020
Warmte uit aardgas of uit biomassa	HaskoningDHV Nederland B.V.	Februari 2020
Position papers Kabinetsvisie waterstof en routekaart groen Gas	Commissie EZK	Mei 2020
Groen Gas Keten, Stand van zaken en omvang in Nederland	Ekwadraat Advies B.V. Janine Bos, Klaas de Jong, Jan Klein Hesselink, Gerwin Oort, Jan Zuidema	April 2020
Potentieel van lokale biomassa en invoedlocaties van groengas Een verkenning voor 2030	CE Delft, Reinier van der Veen Nanda Naber Cor Leguijt	Januari 2020
Biomassa in perspectief, joint fact finding biomassa - een zoektocht naar feiten in een verhitte discussie	De Gemeent en MSG Sustainable Strategies	April 2020
Green Liaisons, Hernieuwbare moleculen naast duurzame Elektronen	De Gemeent (In opdracht van KVG, Groen Gas Nederland, TKI Nieuw Gas, GasTerra en Gasunie)	April 2018
Groen gas in Nederland Tien inspirerende projecten	Peter de Laat (Projectburo De Laat), in opdracht van TKI Nieuw Gas / Topsector Energie	Oktober 2020
Panorama Groen gas	Verschillende samenwerkende partijen	Maart 2021

Bijlage 2 Overzicht gesprekspartners

Eén op één interviews	
Organisatie	Contactpersoon
Host Bioenergy Systems BV	Tjeerd Smit
GasUnie	Ulco Vermeulen en Gerard van Pijkeren
Rabobank	Hans van den Boom
SCW Systems	Wout de Groot
ENGIE	Evert Mollema
VGGP / Biogas Plus	Frederik Gast
DMT	Erwin Dirkse
B4Energy	Willem Bas
Groot Zevert	Arjen Prinsen en Hayo Canter Cremers
Aben Green Energy BV	Rik van der Berg
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht	Sander Mager
Biogas Brancheorganisatie	Ton Voncken
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Lotte Visser

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Adhra Ali en Mari van Dreumel
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	Harm Smit
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	Dirk de Jong

Focusgroepen Financiers	
Organisatie	Contactpersoon
Rabobank	Hans van den Boom
Invest NL	Remco van Montfoort
FSFE	Jesse van Vollenhoven
RVO	Willem Voorhans

Focusgroepen Vergunningverlening	
Organisatie	Contactpersoon
Omgevingsdienst Noord-Holland Noord	Peter Hendriks
Gemeente Terneuzen	Glenny Davidse
RUD Drenthe	Ronald Struik
FUMO	Kor Wijnja
Gemeente Tynaarlo	Erik Zijlstra
Gemeente Schagen	Danny Zondervan; Walter Kruijer

Verdieping Grondstoffen	
Organisatie	Contactpersoon
Orinso	Toine Peters
Renewi	Gerco Hoogenkamp
Torgas	Erwin Eymans; Robin Post vd Burg

Klankbordgroep	
Organisatie	Contactpersoon
RVO	Bert van Asselt, Jos Reijnders
EZK	Har van Himbergen, Lotte Visser
TKI Nieuw Gas	Jörg Gigler

Onze contactgegevens

KplusV

Vestiging Arnhem

Postbus 60055
6800 JB Arnhem
Westervoortsedijk 73
6827 AV Arnhem
T +31 (0)26 355 13 55

Vestiging Amsterdam

Postbus 74744
1070 BS Amsterdam
Science Park 402
1098 XH Amsterdam
T +31 (0)20 669 90 66

Vestiging Rotterdam

Stationsplein 45
(Groot Handelsgebouw)
3013 AK Rotterdam
4de verdieping
Ruimte A4.004
T +31 (0)10 254 00 17

E info@kplusv.nl

I www.kplusv.nl

Thema's

Over KplusV

Wie we zijn

Wie betrokken is, wordt betrokken. Dat zien we bij KplusV elke dag. Opdrachtgevers en initiators weten ons te vinden. Voor gedegen adviezen. Voor onze kennis van zowel de publieke sector als het bedrijfsleven. Voor onze ervaring met innovatieve projecten. En voor onze ondernemersmentaliteit. Vaak nemen we zelf het initiatief om partijen bij elkaar te brengen. Want we houden van aanjagen en van resultaat.

Wat we doen

We verbinden mensen en mogelijkheden. Daar zijn we goed in. We laten publieke organisaties en bedrijven excelleren, zodat ze het beste uit zichzelf en elkaar halen. Verbinden als middel, niet als doel. Met als gevolg slimme oplossingen die betekenisvol zijn voor maatschappijen en opdrachtgevers. Je vindt ons overal waar mogelijkheden en ambities bij elkaar komen. Bij de publieke sector die voor maatschappelijke uitdagingen staat. Bij ondernemingen met strategische en operationele vraagstukken. Bij organisaties in transitie.

Hoe we verbinden

In ieder geval altijd informeel en collegiaal. Maar met een enorme drive. Projecten te laten slagen. Met inspirerende initiatieven en goede ideeën. Als adviseur, kwartiermaker, programmamanager of gids... Zolang het maar slaagt. We denken, durven en doen. Die houding maakt ons tot een modern, no-nonsense kennisbedrijf. Flexibel, innovatief en aantoonbaar.

En waarom we dat doen

Onze kracht schuilt in onze aanpak: een stevige mix van bedenken, verbinden en doen. Partijen en middelen succesvol bij elkaar brengen. Liefst in een publiek-privaat ecosysteem. Omdat dat mogelijkheden biedt om structureel en langdurig waarde te creëren die je niet alleen kunt bereiken. Wij werken er al sinds 1984 mee. En onze ambitie is daarin marktleider te worden. Toegevoegde waarde ervan. Bij onze projecten, bij onze opdrachtgevers, in de samenleving en bij onszelf... KplusV initieert, adviseert, verbindt en realiseert. Nu en in de toekomst.

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Croeselaan 15 | 3521 BJ Utrecht
Postbus 8242 | 3503 RE Utrecht
T +31 (0) 88 042 42 42
E klantcontact@rvo.nl
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | juni 2021

Publicatienummer: RVO-133-2021/RP-DUZA

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.